

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết luận trong luận án là trung thực, có nguồn gốc rõ ràng.

Tác giả luận án

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc và chân thành tới PGS.TS Lê Thu Hoa người đã tận tình chỉ bảo và hướng dẫn tôi trong suốt thời gian thực hiện và hoàn thành luận án.

Xin gửi lời cảm ơn chân thành tới PGS.TS Ngô Doãn Vịnh và PGS.TS Nguyễn Minh Tuệ đã động viên, ủng hộ và đóng góp nhiều ý kiến quý báu giúp tôi hoàn thành luận án.

Tôi xin chân thành cảm ơn các Phòng - Ban chức năng của Viện Chiến lược phát triển trực thuộc Bộ Kế hoạch và Đầu tư đã giúp đỡ tôi thực hiện luận án.

Trong quá trình thực hiện luận án, tôi cũng đã nhận được nhiều sự ủng hộ từ phía gia đình, cơ quan, bạn bè, đồng nghiệp và các học trò thân thiết. Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới những sự ủng hộ, giúp đỡ đầy quý báu đó.

Hà Nội, ngày 01 tháng 9 năm 2013

Nghiên cứu sinh

Vũ Đình Hoà

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT	vii
DANH MỤC CÁC BẢNG SỐ LIỆU	viii
DANH MỤC BẢN ĐỒ, BIỂU ĐỒ, HÌNH VẼ.....	ix
MỞ ĐẦU	1

CHƯƠNG 1. TỔNG QUAN CÁC CÔNG TRÌNH VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU VỀ HÀNH LANG KINH TẾ..... 7

1.1. TỔNG QUAN CÁC CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU VỀ HÀNH LANG KINH TẾ 7

1.1.1. Các công trình nghiên cứu trên thế giới

1.1.2. Các công trình nghiên cứu ở Việt Nam.....

1.1.3. Các công trình nghiên cứu về quốc lộ 18

1.2. CÁCH TIẾP CẬN VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU CỦA LUẬN ÁN 20

1.2.1. Những vấn đề được nghiên cứu trong luận án.....

1.2.2. Quy trình tiếp cận nghiên cứu phát triển hành lang kinh tế quốc lộ 18

1.2.3. Phương pháp nghiên cứu của luận án.....

TIỂU KẾT CHƯƠNG 1.....

CHƯƠNG 2. NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ PHÁT TRIỂN HÀNH LANG KINH TẾ TRONG QUÁ TRÌNH CÔNG NGHIỆP HÓA, HIỆN ĐẠI HÓA..... 30

2.1. NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ HÀNH LANG KINH TẾ..... 30

2.1.1. Quan niệm về hành lang kinh tế.....	30
2.1.2. Đặc điểm của hành lang kinh tế.....	30
2.1.3. Công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở Việt Nam với phát triển hành lang kinh tế.....	32
2.1.4. Vai trò và tác động của hành lang kinh tế trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa.....	35
2.2. NHỮNG VẤN ĐỀ THỰC TIỄN VỀ PHÁT TRIỂN HÀNH LANG KINH TẾ	45
2.2.1. Kinh nghiệm phát triển hành lang kinh tế trên thế giới	45
2.2.2. Thực tiễn phát triển hành lang kinh tế ở Việt Nam	54
2.3. ĐIỀU KIỆN HÌNH THÀNH, PHÁT TRIỂN VÀ CÁC TIÊU CHÍ ĐÁNH GIÁ HIỆU QUẢ, VAI TRÒ CỦA HÀNH LANG KINH TẾ TRONG QUÁ TRÌNH CÔNG NGHIỆP HÓA, HIỆN ĐẠI HÓA	58
2.3.1. Điều kiện hình thành và phát triển hành lang kinh tế	58
2.3.2. Các tiêu chí đánh giá hiệu quả và vai trò của hành lang kinh tế trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa	69
TIỂU KẾT CHƯƠNG 2.....	73
CHƯƠNG 3. ĐIỀU KIỆN HÌNH THÀNH, PHÁT TRIỂN HÀNH LANG KINH TẾ QUỐC LỘ 18	75
3.1. KHÁI QUÁT VỀ LÃNH THỔ NGHIÊN CỨU	75
3.2. ĐÁNH GIÁ CÁC ĐIỀU KIỆN HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN HÀNH LANG KINH TẾ QUỐC LỘ 18	78
3.2.1. Sự hiện diện của quốc lộ 18 - trục giao thông huyết mạch kết nối các cực phát triển và các cửa vào - ra quan trọng.....	78
3.2.2. Điều kiện tự nhiên, tài nguyên thiên nhiên và dân cư, lao động dọc theo quốc lộ 18 có nhiều thuận lợi cho việc hình thành và phát triển hành lang kinh tế.....	82

3.2.3. Sự hiện diện của các đô thị trung tâm và lãnh thổ có khả năng tập trung hoạt động kinh tế dọc trục giao thông quốc lộ 18	89
3.2.4. Sự phát triển kinh tế dọc theo quốc lộ 18 bước đầu thể hiện được vai trò và tác động tích cực đến sự phát triển của các lãnh thổ trong phạm vi ảnh hưởng.....	100
3.2.5. Sự phát triển hiện tại và tương lai của các lãnh thổ trong phạm vi ảnh hưởng của khu vực quốc lộ 18 không (hoặc ít) có khả năng gây ra xung đột về sử dụng đất trong nông nghiệp.....	108
3.2.6. Chủ trương, định hướng và sự quan tâm chỉ đạo của Đảng và Nhà nước	109
3.2.7. Sự quan tâm của nhà đầu tư, doanh nghiệp và cộng đồng dân cư sinh sống dọc theo quốc lộ 18	113
TIÊU KẾT CHƯƠNG 3.....	118

CHƯƠNG 4. ĐỊNH HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN HÀNH LANG KINH TẾ QUỐC LỘ 18 TRONG QUÁ TRÌNH CÔNG NGHIỆP HÓA, HIỆN ĐẠI HÓA

4.1. QUAN ĐIỂM PHÁT TRIỂN HÀNH LANG KINH TẾ QUỐC LỘ 18	119
4.2. ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN HÀNH LANG KINH TẾ QUỐC LỘ 18...	121
4.2.1. Căn cứ đề xuất định hướng	121
4.2.2. Định hướng phát triển các lĩnh vực và tổ chức lãnh thổ hành lang kinh tế quốc lộ 18	122
4.2.3. Dự báo xu hướng phát triển kinh tế và các tác động của hành lang kinh tế đối với các vấn đề kinh tế - xã hội, an ninh, quốc phòng và môi trường	132
4.3. CÁC GIẢI PHÁP CHỦ YẾU PHÁT TRIỂN HÀNH LANG KINH TẾ QUỐC LỘ 18.....	138

4.3.1. Xây dựng, ban hành cơ chế, chính sách chung cho hoạt động của hành lang kinh tế quốc lộ 18 theo hướng đồng bộ, hiện đại và hiệu quả.	138
4.3.2. Giải pháp về tăng cường tính đồng bộ trong quy hoạch phát triển.....	141
4.3.3. Giải pháp về đảm bảo nguồn vốn và nguồn nhân lực chất lượng cao	143
4.3.4. Giải pháp phối hợp hành động của chính quyền các địa phương.....	146
4.3.5. Giải pháp về bảo vệ môi trường và ứng phó với biến đổi khí hậu.....	150
4.3.6. Tổ chức bộ máy quản lý, điều phối về hành lang kinh tế ..	152
TIỂU KẾT CHƯƠNG 4.....	155
KẾT LUẬN.....	157
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN ĐẾN NỘI DUNG CỦA LUẬN ÁN	160
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	161
PHỤ LỤC	1 - 46

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

TT	Từ viết tắt	Diễn giải
1	CCKT	Cơ cấu kinh tế
2	CN	Công nghiệp
3	CNH	Công nghiệp hoá
4	CNTT	Công nghệ thông tin
5	DN	Doanh nghiệp
6	DNNN	Doanh nghiệp nhà nước
7	ĐTNN	Đầu tư nước ngoài
8	GDP	Tổng thu nhập quốc dân
9	VKTTĐ	Vùng kinh tế trọng điểm
10	KCN	Khu công nghiệp
11	KCX	Khu chế xuất
12	KCNC	Khu công nghệ cao
13	KKT	Khu kinh tế
14	HĐH	Hiện đại hóa
15	HL	Hành lang
16	HLKT	Hành lang kinh tế
17	HLPTKT	Hành lang phát triển kinh tế
18	QL	Quốc lộ
19	PCLĐTLT	Phân công lao động theo lãnh thổ
20	PTBV	Phát triển bền vững
21	TCLT	Tổ chức lãnh thổ
22	TCKG	Tổ chức không gian
23	TP	Thành phố
24	TT	Thị trấn
25	TX	Thị xã

DANH MỤC CÁC BẢNG SỐ LIỆU

Bảng 3.1. Diện tích, dân số của các huyện thị dọc quốc lộ 18 năm 2010	76
Bảng 3.2. Năng lực đón tàu của cảng Cái Lân	81
Bảng 3.3. Quy mô và tỉ lệ dân thành thị của các địa phương dọc theo quốc lộ 18	88
Bảng 3.4. Các khu công nghiệp của các địa phương trên quốc lộ 18	94
Bảng 3.5. Giá trị sản xuất và cơ cấu giá trị sản xuất phân theo ngành của các huyện, thị, thành phố có quốc lộ 18 đi qua, giai đoạn 2000 - 2010 ..	103
Bảng 3.6. Giá trị sản xuất và cơ cấu giá trị sản xuất nông, lâm, thủy sản của các huyện, thị, thành phố thuộc quốc lộ 18, giai đoạn 2000 - 2010 ..	106
Bảng 3.7. Số lượng doanh nghiệp trên địa bàn các huyện, thị dọc theo quốc lộ 18	114
Bảng 3.8. Danh mục một số doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài tại một số khu công nghiệp trên địa bàn huyện, thị xã, thành phố dọc theo quốc lộ 18	116
Bảng 4.1. Dự báo mật độ giao thông trên tuyến hành lang đến 2030	125
Bảng 4.2. Một số chỉ tiêu dự báo tổng hợp lãnh thổ quốc lộ 18 đến năm 2025 trường hợp không có hành lang kinh tế (B) và có hành lang kinh tế (C) so với năm 2010	133
Bảng 4.3. So sánh xu thế diễn biến trường hợp không phát triển hành lang kinh tế và phát triển hành lang kinh tế theo định hướng	134

DANH MỤC BẢN ĐỒ, BIỂU ĐỒ, HÌNH VẼ

1. DANH MỤC BẢN ĐỒ

Bản đồ 3.1. Bản đồ hành chính khu vực nghiên cứu	77
Bản đồ 3.2. Bản đồ một số điều kiện phát triển hành lang kinh tế quốc lộ 18.....	117
Bản đồ 3.3. Bản đồ định hướng phát triển hành lang kinh tế quốc lộ 18..	137

2. DANH MỤC BIỂU ĐỒ

Biểu đồ 3.1. Tốc độ tăng trưởng GDP của các huyện, thị, thành phố thuộc quốc lộ 18, vùng kinh tế trọng điểm Bắc Bộ và cả nước qua các năm.....	101
Biểu đồ 3.2. So sánh GDP theo đầu người, theo giá thực tế năm 2010....	102
Biểu đồ 3.3. Tỷ lệ đóng góp của các huyện, thị xã, thành phố có quốc lộ 18 đi qua trong tổng giá trị sản xuất trung bình của các tỉnh, giai đoạn 2000 - 2010....	103
Biểu đồ 3.4. Giá trị sản xuất công nghiệp của của các huyện, thị, thành phố thuộc quốc lộ 18, giai đoạn 2000 - 2010	105

3. DANH MỤC HÌNH VẼ

Hình 1.1. Sơ đồ mô phỏng cấu trúc một hành lang kinh tế theo J.Friedman	8
Hình 1.2. Quy trình tiếp cận nghiên cứu phát triển hành lang kinh tế	24
Hình 1.3. Cách tiếp cận và phương pháp nghiên cứu của luận án	25
Hình 2.1. Tác động tích cực của hành lang kinh tế	37
Hình 2.2. Vai trò của hành lang kinh tế trong tổ chức không gian kinh tế - xã hội	41
Hình 2.3. Bảy siêu hành lang quan trọng nhất tại Tây Bắc châu Âu .	45
Hình 3.1. Vị trí sơ đồ cảng Cái Lân trong khu vực nghiên cứu	80
Hình 3.2. Sơ đồ mối quan hệ giữa vùng duyên hải Bắc Bộ và các khu vực phụ cận.....	110
Hình 4.1. Mô hình hệ thống tổ chức bộ máy điều phối phát triển các HLKT ở Việt Nam	153